

ЕКОНОМИЈА ЗА ПРАВНИКЕ

ГЛАВА 10. ДРЖАВНА ИНТЕРВЕНЦИЈА

10. ДРЖАВНА ИНТЕРВЕНЦИЈА

- Теорија јавног избора – економска теорија политике
- Позитивна теорија државне интервенције
- Нормативна теорија државне интервенције
 - Несавршена информисаност
 - Несавршеност циљева државне интервенције
 - Несавршеност спровођења државне интервенције
 - Трошкови државне интервенције
 - Мултипликација државне интервенције
- Државна интервенција и прерасподела дохотка
- Економска неједнакост, друштвена правда и прерасподела
 - Праведност процеса расподеле
 - Праведност исхода расподеле

Теорија јавног избора

- Теорија јавног избора, односно економска теорија политике, објашњава како се доносе политичке одлуке у друштву.
- Методолошки индивидуализам – одлуке колективних тела увек су одлуке појединаца.
 - појединци се понашају рационално и теже максимизацији (свог) индивидуалног благостања
 - појединци се понашају истоветно, без обзира на то да ли се доносе колективне, државне или појединачне пословне одлуке.

Карактер државне интервенције

- Државна интервенција није неутрална – она је увек у нечију корист и на нечију штету, тј. нечије благостање се увећава, а нечије умањује.
- Интересне групе у чији прилог иде или против чијих интереса јесте нека државна интервенција спремне су да „плате“ како би се та државна интервенција заиста спровела или зауставила.

Рационално понашање политичара

- Долазак или опстанак на власти:
инструментална вредност (довољна политичка подршка)
- Потребни су ресурси за политички успех
- Политичари процењују које интересне групе могу да им пруже највеће ресурсе за стицање политичке подршке и, на основу тога, нуде одређени државну интервенцију
- Асиметрија информација

Демократски или ауторитарни системи

- Иако „политичко тржиште“ у демократији не функционише савршено, предност демократије у односу на друге политичке системе подразумева редовно полагање рачуна и одговорност политичара према бирачком телу, док интересне групе делују и у ауторитарним режимима.
- И аутократе морају да обезбеде политичку подршку

Позитивна теорија државне интервенције

- Позитивна теорија државне интервенције одговора на питање због чега држава интервенише на тржишту, док се нормативна теорија бави питањима када и на који начин држава треба да интервенише на тржишту.
- Позитивна теорија не оправдава одређену интервенцију, већ је објашњава.

Тражња за државном интервенцијом

- На страни тражње за државном интервенцијом јављају интересне групе које желе успостављање онакве државне интервенције која увећава њихово благостање.
- Интересне групе организују појединци, они привредни субјекти који имају исте или сличне интересе у погледу одређеног облика државне интервенције.

Интересне групе

- Делотворност интересне групе зависи од:
 - карактера самог заједничког интереса,
 - потребних ресурса, тј. трошкова да би се заједнички интерес остварио (трошкови информисања и организовања интересне групе)
 - величине саме групе, при чему су мање групе уједно и ефикасније
 - мање групе ефикасније решавају проблем стратегије слепог путника.
- Оквир 10.2

Понуда државне интервенције

- На ефективну понуду државне интервенције утичу:
 - политичари, који реагују на релативну тражњу, тј. на релативну политичку подршку, односно на политички притисак интересних група;
 - државни службеници, који спроводе државну интервенцију и имају одређена дискрециона права.
- Државну интервенцију често карактерише прилично висок степен инерције (оквир 10.3)

Нормативна теорија државне интервенције

- Нормативна теорија треба да одговори на питања у којим то ситуацијама и на који начин држава треба да интервенише на тржишту, односно да се умеша у функционисање тржишног механизма, како би увећала друштвено благостање
- Као разлог државне интервенције најчешће се наводи несавршеност тржишта, међутим и саму државну интервенцију карактеришу бројне несавршености.
- Питање је релативне несавршености

Узроци несавршености државне интервенције (1)

- Несавршена информисаност
 - како због знатно већих потреба за информацијама, тако и због одсуства подстицаја да се информације прикупе
- Несавршеност циљева државне интервенције
 - јер су под утицајем интереса приватних и често супротстављених интересних група
- Несавршеност спровођења државне интервенције
 - јер подстицаји државним службеницима нису везани за ефикасност спровођења те интервенције
 - агенцијски проблем уз знатну асиметрију информација

Узроци несавршености државне интервенције (2)

- Државна интервенција ствара трошкове.
 - постоје опортунитетни трошкови интервенције, јер се ресурси упослени у државној управи, за спровођење државне интервенције, могу користити и у друге намене
- Мултипликација државне интервенције
 - пораст државне интервенције доводи до још веће државне интервенције.

Типови државне интервенције

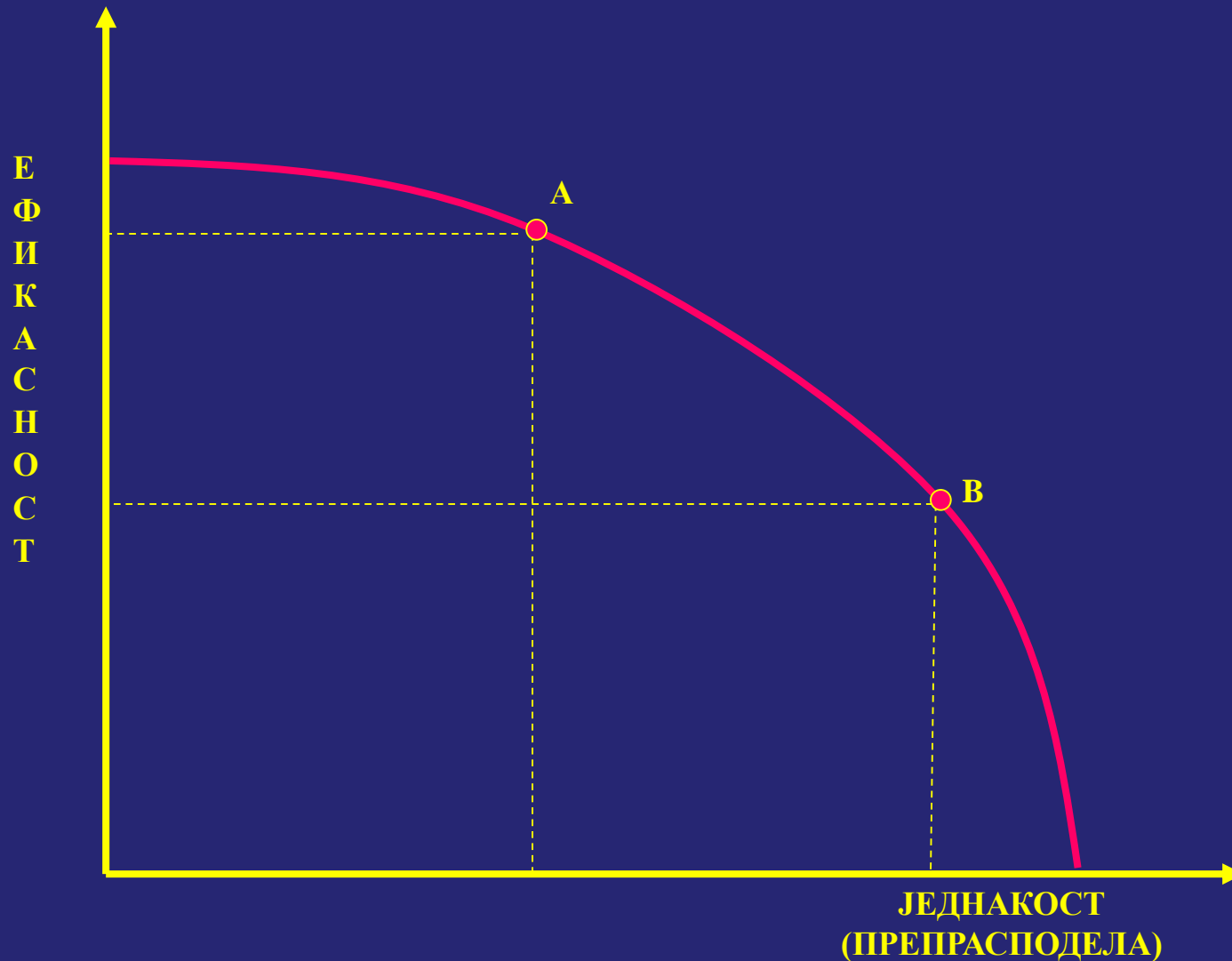
- Према намери, разликујемо две врсте државне интервенције
 - Алокативну:
 - усмерена ка алокацији ресурса, како би се увећала економска ефикасност и повећало друштвено благостање
 - (ре)Дистрибутивну:
 - усмерена ка прерасподели дохотка, која се најчешће оправдава циљем остваривања друштвене правде.

Државна интервенција и прерасподела дохотка

- Свако друштво се суочава са избором између ефикасности и праведности, схваћене као једнакости у расподели дохотка или богатства.
- Присилна прерасподела умањује подстицаје за економску ефикасност:
 - Богатима
 - Сиромашнима

Однос ефикасности и праведности (једнакости)

Сиромаштво

- Често је циљ државне интервенције смањење апсолутног сиромаштва, односно броја оних чији је ниво потрошње такав да не обезбеђује задовољење чак ни основних потреба.
- Граница сиромаштва (потрошња од 1,75 USD дан; у Србији 11.340 RSD месечно, 2014)
- Релативно сиромаштво означава ниво равномерности расподеле дохотка, односно богатства (30% медијанског дохотка).

Друштвена правда

- Друштвена правда (правичност) може да се дефинише са два становишта:
- Са становишта праведности процеса расподеле
- Са становишта праведности исхода расподеле
- Економска неједнакост најчешће подразумева неједнакост расподела дохотка и богатства
- Правда и неједнакост (исхода)

Праведност и процес

- Праведност са становишта процеса расподеле заснива се на вредносном суду да сваки појединац треба да има пуно право да ужива плодове коришћења ресурса које поседује и путем којих остварује доходак.
- На тај начин долази до значајних економских неједнакости, будући да иницијална расподела ресурса није једнака, а разликује се и ефикасност употребе тих ресурса.

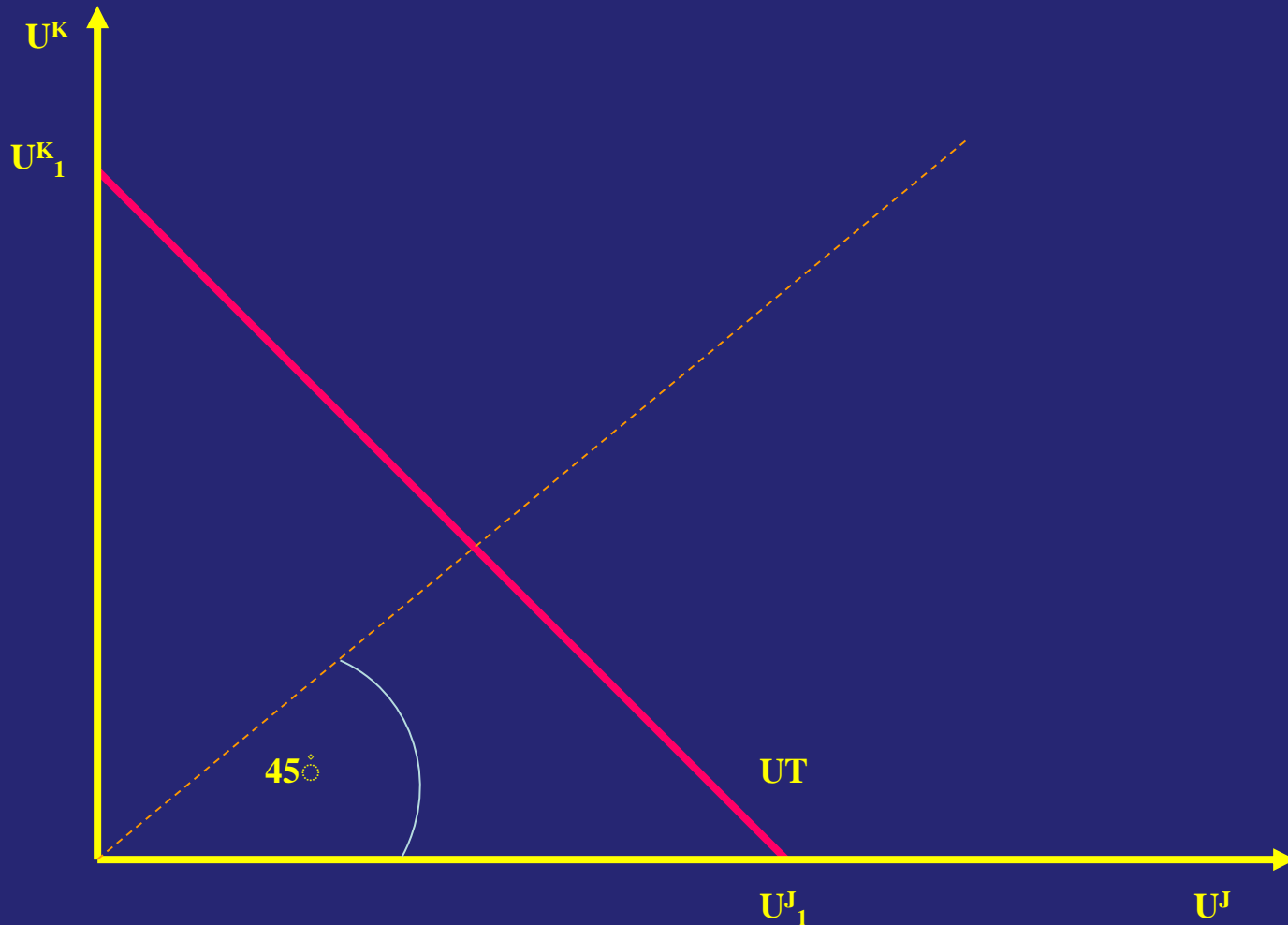
Праведност и исход (неједнакост)

- Праведност са становишта исхода расподеле заснива се на вредносном суду о економској неједнакости која се јавља након процеса размене.
- Мерење неједнакости расподеле Џинијевим коефицијентом
- 0 означава пуну једнакост, 1 пуну неједнакост
- Креће се између 0,22 и 0,65.

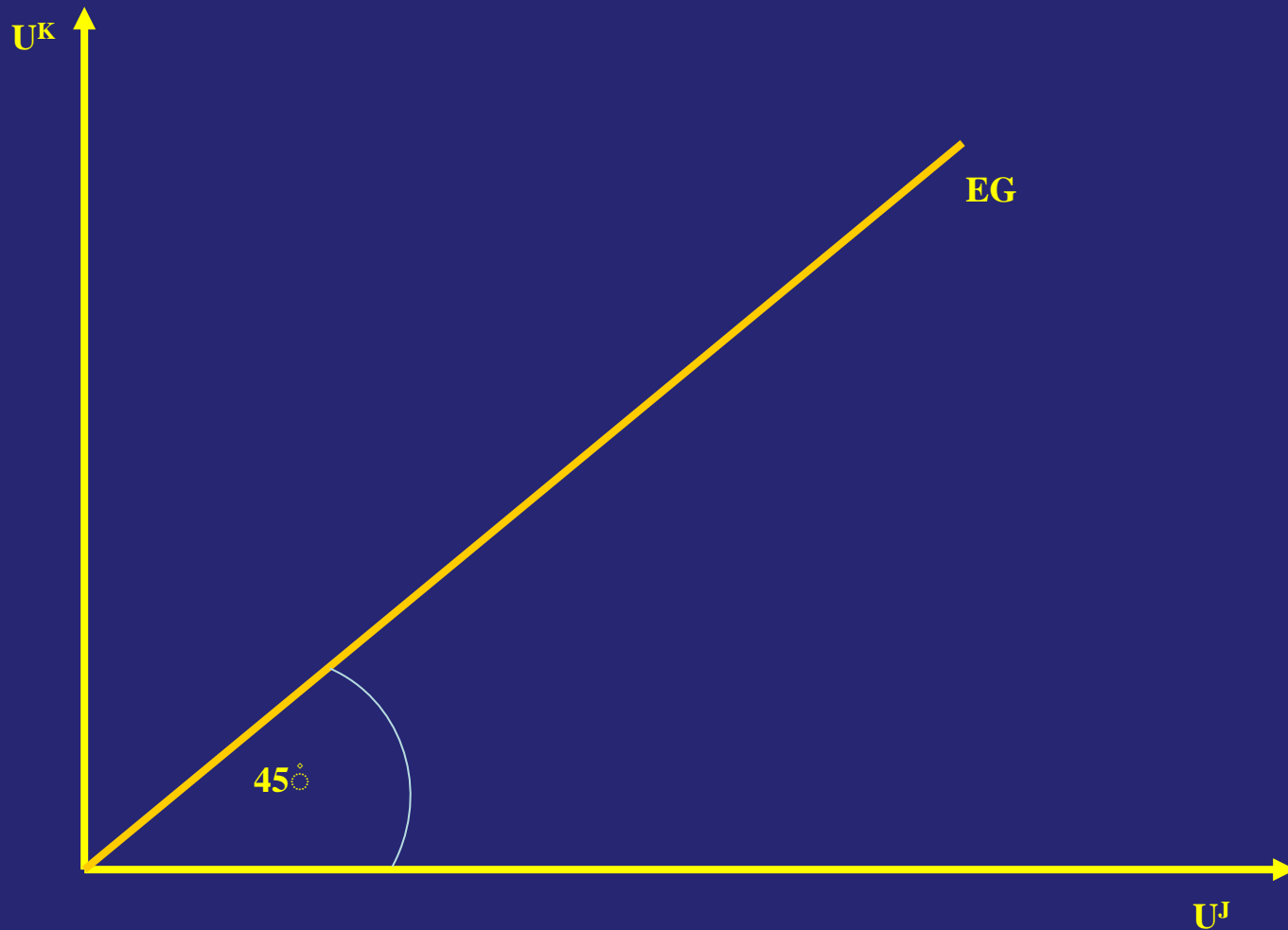
Концепције праведности

- Утилитаристичка
 - сваки појединац у друштву подједнако је важан
 - битно је да се увећа сума укупног благостања а не какав је резултат расподеле.
- Егалитаристичка
 - противи се разликама у расподели, односно уводи се присилна прерасподела која негативно утиче на економску ефикасност.

Криве друштвене индиференције – утилитаристичка концепција

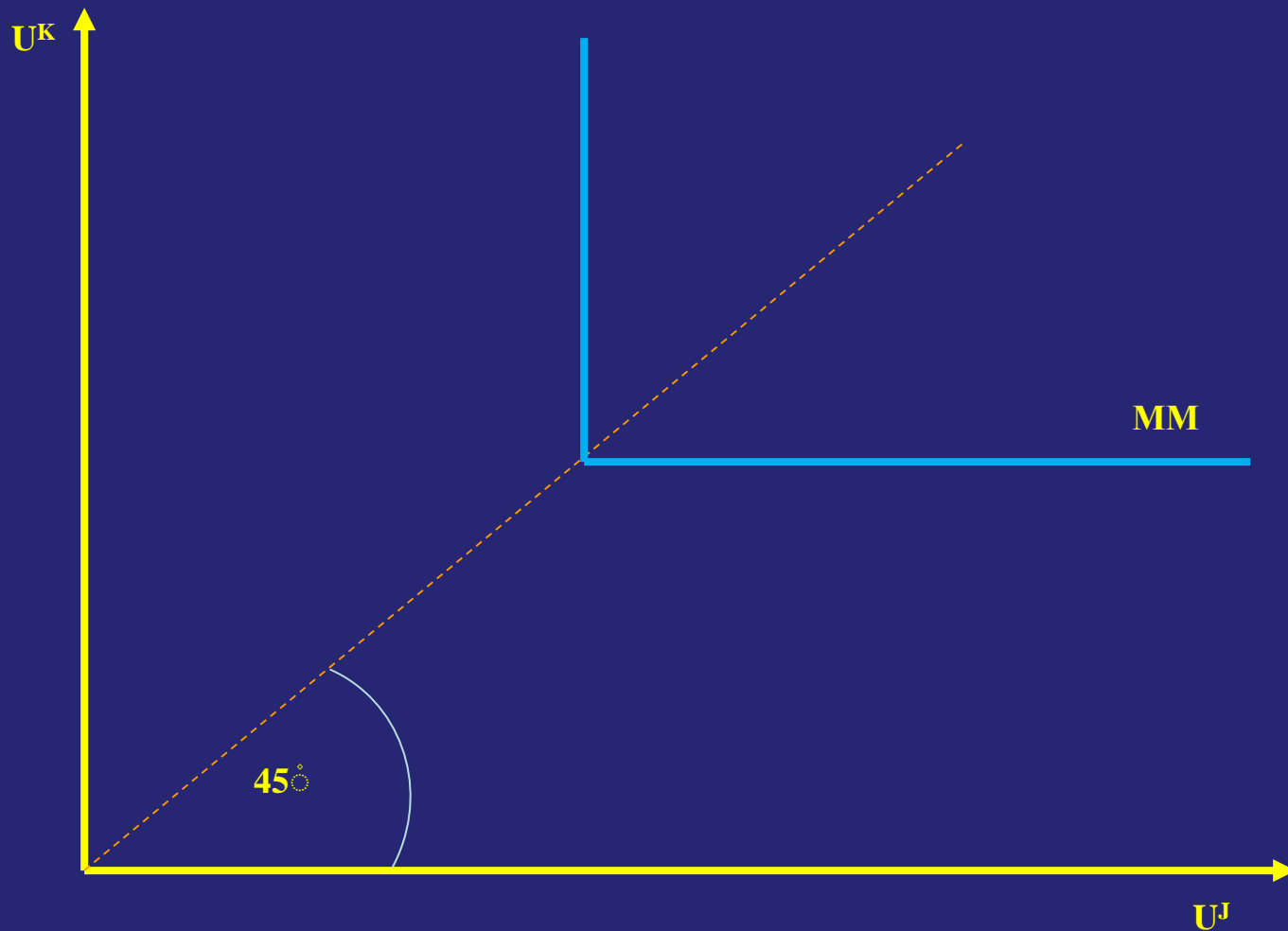
Криве друштвене индиференције – егалитаристичка концепција

Максимин концепција праведности

- Максимин (*maximin*) концепција друштвене правде полази од тога да је пожељна свака прерасподела која доводи до увећања благостања појединца чије је благостање најмање (најсиромашнијег).
- Није битно да ли се увећава разлика између богатих и сиромашних уколико се увећава благостање сиромашних.

Криве друштвене индиференције – максимин концепција

О власти...

“Нова власт је, после привих неспоразума и сукоба, остављала код света одређени утисак чврстоће и трајности...Она је била безлична, посредна и већ зато лакше подношљива од бивше турске власти...Свет се бојао власти, онако као што се боји болести и смрти, а не као што стрепи од пакости, беде и насиља.”

Иво Андрић: На Дрини ћуприја

